

HUDEBNÍ ROZHLEDY 03

2007 | ročník 60 | cena 40 Kč

A close-up portrait of a woman with long, wavy brown hair, smiling warmly. She is wearing a black top. To her left, the neck and body of a violin are visible, suggesting she is a violinist.

michaela fukačová
hamburská státní opera
axis temporum jana klusáka
houslař alexandr švýcarský

Michaela Fukačová
Hana Jarolímková

S violoncellistkou Michaelou Fukačovou, která žije od roku 1985 v Dánsku, jsme uveřejnili poslední rozhovor, pod který se podepsal ještě bývalý šéfredaktor Hudebních rozhledů Jan Šmolík, již před celými deseti lety. Za tu dobu se samozřejmě v osobním i uměleckém životě této úspěšné umělkyně ledacos změnilo. My dvě jsme se sešly po její doposud poslední návštěvě Prahy přede dvěma lety, kdy jsme Michaelu mohli slyšet v rozsáhlých sólových úsecích symfonické básně Richarda Strausse, Don Quijote, op. 35, kterou měla tehdy společně se Šostakovičovou První symfonií na programu Česká filharmonie, řízená Jiřím Koutem. Za necelé tři měsíce však budeme mít možnost slyšet Michaelu znovu, a to na Pražském jaru, kde se představí s Komorní filharmonií Pardubice a Leošem Svárovským, a na festivalu Concentus Moraviae, který 1. června slavnostně zahájí. Než se ale dostaneme k první otázce, alespoň ve stručnosti některá významná data v kariéře této výborné violoncellistky připomeneme.

Michaela Fukačová, která již řadu let spolupracuje i s těmi nejvýznamnějšími orchestry a dirigenty nejen v Evropě, ale i v USA, Kanadě, Japonsku či Jižní Koreji, je absolventkou brněnské konzervatoře u Bedřicha Havlíka, pražské AMU u Saši Večtomova a po přesídlení do Dánska též sólistické třídy Královské konzervatoře v Kodani u Erlinga Blondal-Bengtssona. Svůj talent však rozvíjela i při soukromém studiu v Londýně u W. Pleethe, na mistrovských kurzech u legendárních violoncellistů André Navarry na italské Academia Chigiana v Sieně a u Paula Torteliera na slavných Piatigorského kurzech v Los Angeles. A protože k jejím soukromým pedagogům patřil i Mstislav Rostropovič, úspěchy na sebe nenechaly dlouho čekat. K těm nejvýznamnějším patří ceny z mezinárodních soutěží P. I. Čajkovského v Moskvě, Pražského jara, violoncellové soutěže v Scheveningenu či zvláštní cena I. Rose z violoncellové soutěže W. Naumburga v New Yorku, k nejnovějším pak nominace na cenu Grammy 2007 v kategorii Nejlepší klasické album roku. Umění Michaely Fukačové však dosáhlo uznání i v Dánsku, kde se stala držitelkou prestižní Ceny dánské kritiky a získala i čestné členství nejstarší dánské akademie v Soru...

- **Moje první otázka je velmi prozaická: umíte si představit život bez hudby?**

Můj názor na tuto otázku se léty měnil. Jeden čas jsem svoje povolání vnímala víceméně jako základní projev svého já, ale pak jsem se od tohoto pocitu na čas odpoutala. Probudil se ve mně zájem o spousty jiných hodnot a měla jsem dokonce i za to, že bych bez hudby klidně dokázala žít. Dnes jsem na tom zase jinak. Myslím, že jsem dosáhla zdravého odstupu, hrát na violoncello již není hlavním rysem mé identity. Ale zároveň si uvědomuji vděčnost za to, že mi byly dány do vínku jisté schopnosti, i za tu zázračnou možnost tvořit tóny a promlouvat hudbou. Hudba je zázrak – i když jsme si na ni tak zvykli, že si to už mnohdy ani neuvědomujeme.

- **Čemu – kromě hudby – přikládáte v životě největší význam?**

Význam je spíš filosofický pojem a řekla bych, že z absolutního hlediska má svůj význam vše, s čím se setkáváme. A tak je na nás, jestli dokážeme všechno tímto způsobem brát. Chce to umět se životu odevzdat a přijímat věci jako dary, ne stále o něco bojovat. Život je pak daleko lehčí a krásnější. Vlastně obdoba toho, co v ideálních případech zažívám při hraní. Jako matka vám samozřejmě odpovím, že obrovským darem jsou pro mě moje děti. Naplnily mé instinktivní ženské tužby a dávají mi tolik radosti. Mateřství je ovšem zároveň velice náročný úkol a já jsem docela ráda, že mé děti vyrůstají ve společnosti, která ví, jak dávat dětem prostor pro rozvoj jejich individuálních schopností a která je neupřednostňuje na základě jednostranných výsledků v jedné sféře. Dětem je dávana již od malička velká důvěra a ta v nich aktivuje přirozenou zodpovědnost.

- **Vy jste ale dříve rovněž malovala a také se úspěšně věnovala rybolovu, nemám pravdu?**

No, to byly dost okrajové výpravy mého snažení. K malování mám jistý talent, zřejmě zděděný po dědečkovi, který maloval krásné portréty a krajinky. Talent teď přešel na další generaci, takže jednomu synkovi říkáme pro jeho kubistické kreace náš Picasso... Moje malování se omezilo na pár rádoby výtvorů a nepředpokládám, že bych se k tomu nějak významněji vracela. Co mě momentálně zaujalo, je však fotografie. Prostě mám chuť „zvětšovat“ některé úchvatné přírodní scenérie, které potkávám. A s tím rybařením – to se hlavně líbilo vašemu ex-šéfredaktorovi, milému panu Šmolíkovi. Jak jsem vycítila, byl naprosto vášnivým rybářem a pokud by mu to Hudební rozhledy obsahově dovolily, myslím, že by tehdy raději zpovídal mého manžela ohledně toho skvělého lososa, kterého jsem mu při svém prvním a zhruba posledním aktivním výjezdu na ryby byla nucena podebrat. Losos měl totiž 12 kg a já amatér jsem ho zkrátka podchytila do sítě, která to neunesla a praskla, tak jsem za ním napůl skočila do vody, no a bylo to pak ve všech novinách. Toho krásného stříbrného lososa nám pak vyudil jeden skvělý francouzský kuchař a my si na něm pochutnávali celý rok. Tahle historka ze mě udělala rybářku, ale pravda je – pan Šmolík promine – že mě rybaření vůbec nechytlo. Vyjíždíme sice občas na vodu a manžel u toho nějakou tu tresku uloví, ale většinou ji s políbením na tlamičku hodí zpátky do moře. O co však bych se možná ještě někdy pokusila, je psaní. Fascinuje mě, kolik věcí si člověk při psaní ujasní a vyřeší a jak se dostává – stejně jako v hudbě – do kontaktu s kreativní silou v sobě samém.

- **Vraťme se však zpět k hudbě. K vašim profesorům patřily samé veličiny: Saša Večtomov, André Navarra, Paul Tortelier... Nejvíce vám ale podle vašich slov dal Mstislav Rostropovič.**

Omlouvám se za tu volbu slov. Rostropovič byl zkrátka ten poslední a ve fázi, v níž jsem se právě nacházela, byl jeho přínos pro mě rozhodující. Ale říci, že mi dal proto nejvíce, by bylo nevděčné. Vzpomínám s láskou na svého milovaného profesora Havlíka z brněnské konzervatoře, který mi dal kromě bohaté inspirace a nadšení jak solidní základ, tak svobodu jít svojí cestou. A stejně tak Saša Večtomov, u kterého jsem se rozhodla studovat hned při prvním poslechu jeho nahrávky Rachmaninova, ten mě – chtě nechtě – ovlivnil tak, že je to asi dodnes slyšet. Vidím jej a slyším jeho vtipné, trefné a moudré poznámky – jen tak jakoby ledabyly prohozené – stále živě před sebou. Oběma jsem velmi vděčná a oba mi moc chybí. Profesoři, kteří následovali, pro mě znamenali spíše inspiraci než cokoli jiného. Až Rostropovič, kombinací své přesvědčivé síly, moudrosti, šarmu a psychologie mnou tak nějak zatřásl a já se dostala jakoby z jedné příčky na další.

- **A jaké dimenze vám tehdy vlastně otevřel?**

Možná mi jen pomohl přestat se ptát a nasměrovat své hledání hudebních odpovědí směrem dovnitř. Pomohl mi uvědomit si, že všechno je záležitost správné představy. A zdaleka ne pokaždé na hodinách. Často se smál a říkal: „Vždyť už mně nic nehrej, ty všechno umíš, pojď, půjdem si někam sednout“ a vyučování tak nepřímo pokračovalo u večeře. Lapala jsem jeho moudra s úžasem. Je to fascinující člověk a mohla bych na něj navěsit spousty superlativních přívlastků. Nevím, třeba by to časem přišlo i samo, ale tehdy se mi náhle otevřel zcela nový obzor – snaha dospět k síle výrazu a přesvědčivosti těmi nejprostšími neokázalými prostředky. A navíc se konečně přihlásil osvobozující pocit, že se už nemusím nikoho ptát a mohu se nadále spolehnout sama na sebe, což je vlastně obecně znakem dospělosti. Najednou jsem prostě věděla, že všechny odpovědi mám v sobě, že stačí otevřít uši, hlavu, srdce a sama sobě poradit.

- **A co obecně na profesi, které se věnujete, obdivujete nejvíce?**

Uvědomila jsem si nedávno, když jsem byla nucena delší dobu nehrát kvůli namoženému ramenu, jak je ta profese úžasná a požehnaná. Bez nás interpretů by samozřejmě hudba neožila. My máme tu sílu jí vdechnout život a nejen to. Když se nám podaří navodit v sobě

ten nejkrásnější pocit opravdového ponoření, je pak hudba prostě oslavou a dostane sílu, která se nemůže nepřenášet na posluchače. Hudba nás nutí se plně soustředit na přítomný okamžik, jen si představte tu sílu ticha v generálpauze – a jako taková je jedním z klíčů k tomu, jak člověka věčně bloudícího ve svých myšlenkách na chvíli zastavit a přenést do jakéhosi sebezapomnění. V tom je její povznášející a zázračná moc. Moje slova asi vyznívají moc květnatě, ale já to tak opravdu cítím.

- **V jednom rozhovoru jste se zamýšlela nad dvěma neoddělitelnými stránkami umělecké profese: nad samotou, která ji provází, ale zároveň jde ruku v ruce s přemírou zájmu veřejnosti. Chtěla bych se v té souvislosti zeptat, jak se díváte na zodpovědnost? Stáváte se věkem zodpovědnější, nebo vás onen určitý nadhled, kterého člověk zkušenostmi dosáhne, od té přemíry zodpovědnosti osvobozuje?**

Jsem rozhodně mnohem zodpovědnější než dříve v samotné přípravné fázi. Doby, kdy jsem se chlubívala, že nemusím cvičit, protože mi to jde samo, jsou dávno pryč. Teď se naopak chlubím tím, co mi to dá práce. Co se týče samotného výkonu, tu jsem vždy pociťovala až svazující zodpovědnost nezklamat publikum. Naše povolání je v tomto směru opět velmi extrémní. Můžete se připravovat sebelépe a sebedéle, ale jediné platné zůstává, když se všechno podaří v tu pravou chvíli. A ta je často poznamenaná napětím, které atmosféra takového velkého koncertu vyvolá. Prošla jsem si v tomto směru svými krizemi a nebylo to lehké. Přišla jsem ovšem záhy na to, že čím víc se na pódiu snažím všechno zodpovědně kontrolovat a pojišťovat, tím hůř. Že jde o to naučit se balancovat mezi kontrolou a nekontrolou. Člověk si nesmí připustit pochybnost, prostě nesmí. Jakmile to udělá, je to slyšet. Každé vystoupení chce zkrátka odvalu vrhnout se do toho s plným odevzdáním a věřit, že to vyjde. Jedná se o to, naučit se ovládat sám sebe a svoje rušivé myšlenky. Zní to trochu schizofrenně – ale připadá mi, že právě z pocitu zodpovědnosti musím všechnu zodpovědnost pustit a přenechat to na té krásné neznámé, na tvořivé síle v sobě.

- **Váš repertoár je skutečně úctyhodný. To ho hraje celý z paměti?**
Klasický repertoár ano, ale ty modernější věci počínaje Šostakovičem hrávám z not. Je sice příjemnější hrát z paměti, je tu o překážku méně k ponoření nebo kontemplaci, která je k inspirativnímu výkonu zapotřebí, ale ne vždycky si zkrátka troufnu. Kromě toho v některých moderních věcech by to bylo natolik náročné – a zdá se mi i zbytečně nebezpečné všechno memorovat z paměti – že si bez rozpaků noty vezmu.
- **Ve vaší nabídce, kde najdeme například mnoho opusů od L. van Beethovena či J. S. Bacha, však nechybí ani kompletní cellová literatura od Bohuslava Martinů a z Dvořáka, jehož Koncert A dur jste dokonce v Dánsku uvedla jako skandinávskou premiéru, jste zatím nenastudovala pouze Polonézu. O které skladby ještě plánujete svůj repertoár obohatit?**
V klasickém repertoáru už těžko budu něco závažného doplňovat. Mám všechna stěžejní díla prakticky nastudována, i když by jich spousta potřebovala v případě potřeby důkladně oprášit. Expanze se tedy bude týkat spíše soudobých věcí. Hraji nové skladby ráda. Většinou jsou to premiéry a k jako takovým je cesta pro jejich interpretaci úplně otevřená, nezmapovaná tradicí. Je to zajímavá práce formovat a oživit ty čerstvě zrozené notičky do co nejideálnější podoby, najít v nich tu někdy dobře utajenou hudbu a vynést ji na světlo. V poslední době jsem nastudovala zejména hodně skandinávských skladeb, např. koncert Hermana Koppela, mimochodem jednu z technicky nejnáročnějších skladeb, se kterou jsem se kdy „utkala“, či koncert Poula Ruderse „Anima“. Obě zmíněné kompozice jsem také nahrála na CD. V letošním roce mám pak premiérovat koncerty pro violoncello a orchestr Anderse Koppela (syn zmíněného Hermana) a Jespera Kocha. Doufám také, že v budoucnosti do svého repertoáru přiřadím i díla českých soudobých autorů.
- **A máte v řadách skladatelů nějaké své oblíbence?**
Rozhodně. Ale protože hudba je záležitostí okamžiku, tak i tady jsem jednu chvíli blázen do

Dvořáka, potom do Beethovena, Bacha, Schuberta, Janáčka, mohla bych pokračovat dlouho – podle toho, co zrovna hraji nebo poslouchám. Jsou autoři, jejichž díla jsou jako stálíce. Zůstanou zářit, dokud budeme hrát klasickou hudbu a vždy nás uchvátí novou silou. I tady si připadám jako v říši zázraků. Síla intuitivní inspirace, která tyto velikány vedla k tomu, aby hudebně vyjádřili nevysslovitelné. Není to úžasné?

- **Uvažovala jste někdy o autentické interpretaci skladeb starších období?**

Ne, nijak mě to nepřitahuje. Neříkám, že to nemá svůj půvab. A že je jediný možný způsob, jak věci interpretovat. Všichni máme svoje místo v té velké škále rozmanitých možností a je to dobře. Ale já osobně neinklinuji k ožívování ducha té které doby tímto tzv. autentickým způsobem. Myslím, že na základě mnoha vlastních zkušeností se dobrý hudebník dostane jednoho dne do stádia, kdy ví, co si může dovolit, co je vhodné, vkusné. Je to objevení těch nepsaných pravidel, které vám teprve umožní pravou svobodu výrazu. Nakonec poplatnost době je velmi proměnlivá, to, co se někdy zdálo úžasné a jediné správné, může jednoho dne vypadat docela směšně. Takže se nechávám vést pouze vlastní vrozenou i procvičenou intuicí./ kráceno/